

paper de vidre

segona època **contes**

HELENA MORÉN

3 Març 2015

Helena Morén Alegret (Tarragona, 1975). Llicenciada en Periodisme per la Universitat Autònoma de Barcelona, des del 2004 és directora de redacció de la revista musical *Enderrock*. Fruit d'un ampli interès pel món cultural i literari, ha assistit a dos cursos d'escriptura, i ha realitzat el documental *Bikime! D.O. La construcció d'una veu*. També col·labora al programa de ràdio *Catalunya Express* de Ràdio 4 (RNE) i ha col·laborat en diferents mitjans de comunicació.

Helena Morén vol recuperar el conte «Moviment perpetu» de Borja Bagunyà, del recull *Plantes d'interior*, publicat per l'Editorial Empúries l'any 2011.

Tot i que no ens deixa en gaire bona posició als periodistes (sobretot els que creuen que poden escriure ficció, com es veu a «Gran esperança blanca i i ll»), crec que contenen moltíssima veritat tots els contes de *Plantes d'interior*, com aquell d'on se n'extreu el títol del recull del llibre —que es diu «El llibre definitiu sobre Katherine Mansfield» (que alhora és una altra gran contista). Les paraules justes apareixen quan Borja Bagunyà escriu allò de «S'ha parlat dels personatges com a plantes d'interior...». I, si ho escriu, deu ser per mi i a raons pensades i executades amb cura i detall per l'Autor (amb majúscula, tot i la seva joventut circumstancial), com les mil i una cites que hi fa, com si hagués disseccionat fins a la metamorfosi alquímica, i fos viu ara i aquí un nostrat David Foster Wallace.

Viu, sí. Perquè quan el duet en cap de *Paper de vidre* em va sol·licitar recuperar un conte des del punt de vista del comú, del sentir d'una entre tants o de «gent que no forma part del món literari», el primer que vaig pensar va ser triar alguna autora viva o morta (que tothom conegués de nom però potser calgués insistir), però ja se'n lleixen prou (penso, després, o almenys espero) i, en tot cas en el millor dels mons possibles, aquest conte que al final he triat pot animar algú a anar a la llibreria a comprar obres d'autors joves del país (deus bons, que n'hi ha). Perquè en una llibreria és on encara pots adquirir eines per conèixer (tenir idees més o menys completes d'algú o d'alguna cosa) i on, de fet, vaig conèixer personalment en Borja Bagunyà (en una en concret on va impartir a finals de l'any 2013 el curs *Narrar l'experiència: de la confessió al simulacre*, i on també suposo que podreu trobar-lo en format paper, seleccionat per exemple en el recull de Lolita Bosch, *Veus de la nova narrativa catalana*, editat per Empúries l'any 2010).

Ai, sí, tallo, que no vull donar gaires voltes més, perquè l'autor es nota que ja en va donar prou (que jo, en rellegir el conte, me l'imagino: «sense ni un telèfon ni cap manera de comunicar-me amb l'exterior», «en un espai perfecte per a la psicosis» i, finalment, «quedar-se amb la forma i descartar tota la resta»)...

El títol del conte triat és: «Moviment perpetu». I la vida ho és. Gaudiu-ne!

Moviment perpetu

Ens acostumem a les novetats amb la mateixa rapidesa amb què la pols torna grises totes les coses. Àgata, deixes un llibre en una prestatgeria durant tres dies i al quart ja no el distingeixes de la resta. Veiem tant les coses que al final deixem de veure-les i suposo que és normal que la majoria es quexi de la manera com el dia a dia t'acaba idiotitzant, de com la repetició és el pitjor que li pot passar a qualsevol cosa (o sigui et recordo maleint els horaris pautats a l'Agència i aquell gust per canviar cada dia l'hora del despertador com si amb això et guanyessis un espai que ja era teu) però creu-me, va ser venir a viure aquí i enyorar el temps en què les coses s'estaven quietes. Si ho hagués sabut, dic, si hagués imaginat que algun dia podria passar alguna cosa semblant, però el pis es veia tan bonic i les condicions tan bones que no vaig poder dir que no a un contracte que va signar-se sol. A més, la propietària no mentia quan deia que el menjador era una suite d'hotel recuperada per a un pis de l'Eixample; va ser asseure'm per primera vegada en aquella butaca negra i sentir que aquesta casa no era una casa sinó un luxe.

Llàstima de la teva resistència a desaparèixer, Àgata, perquè si no haguessis estat encara un silenci allargat davant de certes fotografies o l'esperança frustrada d'una carta o d'una nota en una butxaca, m'hauria estat més fàcil gaudir d'uns dos-cents metres quadrats que es desplegaven a dreta i esquerra del rebedor amb aquella elegància del dinou; gaudir-los, dic (o sigui desplegar-me jo també), sense haver de pensar que l'habitació que mirava al nord t'hauria estat un estudi perfecte o que al menjador hi cabien comodament les nostres famílies si un dia se'n acudia d'ajuntar-les, o que la llum tèbia de la galeria semblava feta per il·luminar el diari dels matins dels teus diumenges. Però era inevitable, quasi una cantarella que acompanyava el respirar, un *què hauria passat (la la la)* que s'autoresponia amb la imatge d'una Àgata somrient, o d'un pastís de poma refredat-se al marbre de la cuina, una olor de llimona esbravada a la banyera, una composició perfecta d'Àgata, camisa blanca i butaca Klum de color de crema. Però total, ja em diràs, escriure en condicional és una forma com una altra d'admetre la derrota i tan inútil com les respostes que es pensen tant després de la pregunta, tan covarda com les vides que s'amaguen de la vida, en el fons una tortura, deia en Baldini des d'un telèfon, o des d'un cafè, o des del lloc des d'on el recordava, del que es tracta ara és de mirar endavant i que cada cosa torni al seu lloc.

Potser ara diria que sí, que la mudança em va ajudar a desestancar-me i que sense les seves urgències m'hauria acabat pansint, però llavors, què vols que et digui, només hi veia els equatorians que em rattaven el parquet i encertaven el cop just a la caixa de fràgils. Vam carregar tants baguls i tantes peces d'armari que aviat vaig acostumar-me a veure sobresortir llums de taula de les butxaques d'una gavardina o a estirar barrets d'entre els mitjons d'estiu; fins i tot el setè volum de l'*Enciclopèdia Catalana*, atrapat entre dues paelles, i una tassa de te daurada entre els llençols que em va fer sortir del llit a les tantes d'un dimarts a buscar-li lloc a la cuina. A tu t'hauria estat molt més fàcil fer-te amb les regnes d'aquell desordre —sí és que es pot parlar de desordre en una casa on tot tenia encara aquella cosa provisional, aquell moment d'indecisió que conté mil ordres en potència i no n'acaba de fixar cap—, però a mi em resultava impossible de cavalcar, Àgata, el desordre s'encabritava i em fotia a terra com si fos ell i no jo qui s'irritava amb la presència de l'altre. Així i tot, vaig acabar rescatant d'aquell munt d'idees escapçades un dormitori amb catifes i una simetria de tauletes de nit, un estudi amb parets de biblioteca i un menjador apedaçat amb els trossos del menjador del pis de Muntaner. Després va ser col·locar un últim prestatge i sentir un calfred com de punt final d'alguna cosa. Va ser només un moment, just el temps de sentir la il·lusió de començar a il·lusionar-me, perquè llavors, cansat del dia i amb un mal de cap que sentia per tot el cos, vaig apagar l'últim llum, vaig desenganxar les sabatilles a tocar de la porta i, somrient, l'absurd al llit, una petita prominència quadrangular, la silueta d'una nansa de ceràmica daurada entre els quatre coixins de seda negra.

Hauria estat una d'aquelles coses que passen si no hagués recordat perfectament haver-me aixecat de nit i haver-li assignat un lloc a l'armari de la cuina, però el cert és que ho recordava, i que de tasses daurades només n'hi havia una en tota la casa, o sigui que, o bé la tassa s'havia mogut sola, o bé algú l'havia moguda. Incapaç de respondre, trobar la tassa al llit em va paralitzar com m'hauria paralitzat una aranya de pam o un lleó endevinat a l'armari. Quan l'endemà al matí en Baldini va demanar per mi a l'altra banda del telèfon, vaig ser incapaç de comentar-li res de la tassa i aquesta incapacitat em va inquietar més que el moviment mateix de la tassa. Però és ara que parlo de moviment. Llavors encara em debatia entre la possibilitat d'haver estat jo qui l'hagués desendregada sense adonar-me'n o la d'un tercer sense forma que s'hauria d'apuntar el mèrit d'haver-me espantat. Plantejar-me que la tassa havia sortit de l'armari de la cuina, havia recorregut els quinze metres de passadís (sí és que pot dir-se d'una tassa que *recorre* un passadís i no que el reptà o el sobrevola) i havia trobat la manera de saltar al llit i acotxar-se entre coixins em resultava encara del tot impossible. Però, sí és cert que costa acceptar un fenomen inexplicable sense oposar-hi una certa resistència, també ho és que, quan se supera (i de vegades no cal superar-la sinó *representar-la*, fer-se una mica l'amoïnant davant del mirall o dir tres vegades *no pot ser*), la cosa inexplicable s'incorpora al record i acaba formant part d'aquelles històries que sempre s'evocuen envoltades del dubte de si van passar o són només el producte de la deformació de la memòria, tot just una ratllada en el vinil de quaranta anys dit Jaume Burora.

No va ser fins que vaig trobar estès a terra un dels gerros que coronaven la prestatgeria del menjador que la descoberta de la tassa va prendre un primer sentit, la sensació que no era només la bestiesa d'haver-la trobat entre els llençols. El gerro havia sortit il·lès d'una caiguda de dos metres, de manera que la idea de la caiguda va posar-se immediatament en qüestió (sí és que havia caigut i no *baixat*, però tornàvem al mateix). Amb aquest segon punt, la inquietud que em travessava va poder traçar la primera línia d'una teoria. Amb prou feines tenia la textura d'una intuïció; i potser només de mi, però va treballar-me prou per sentir la necessitat de comprovar-la. Només em va caler una campana que vaig trobar al fons d'una de les capses i una son que va arribar-me a quarts d'onze (i adormir-me sabent que qualsevol moviment de la campana havia de despertar-me i esperar a llevar-me per decidir d'una vegada si el gerro estès a terra havia caigut o s'hi havia estès per pròpia voluntat). esclar que dit així sona absurd. Quasi idiota. Que jo volgués que fos la campana el que es mogués aquella nit no significava que hagués de ser *precisament* la campana el que decidís de moure's, podia ser un llibre dels de l'estudi o un dels barrets que penjaven al rebedor, però no, Àgata, la casa va acceptar el rept i l'endemà al matí vaig descobrir la tauleta de nit buida i la campana amagada entre els faldons de la butaca orellera.

Dos dies després em va semblar descobrir una primera pauta, una primera obvietat en el moviment d'aquella casa. Pel que havia vist des que la tassa va amagar-se'm al llit, els canvis només operaven de nit i no seguien cap tipus d'ordre (o, almenys, no des d'aquella primera observació; l'esperança de trobar-lo tard o d'hora, però, encara m'aletjava dins del pit i li concedia al meu orgull de director de planta una certa promesa de satisfacció); a la tassa i al gerro van seguir-los una olla trobada al sabater i una cadira enfilada a

l'armari, la col·lecció sencera de la Cua de Palla escampada al plat de la dutxa. Riuràs si et dic que no em vaig espantar, que no hi va haver crits ni empenyades, però, d'alguna manera, em resistia a replantejar-me la idea de la mudança, com si fos més important mantenir la decisió que engregar-la i arrencar a córrer. La veritat és que encara no entenc com vaig poder dormir-hi tres nits seguides i prendre'm aquell absurd com si no hagués d'esquitxar-me, com si el terror avançés per algun corrent subterrani, desactivat, esperant secretament el salt d'una balda per desbocar-se; ben bé com descobrir-se sense detector d'incendis en un edifici que fa estona que crema.

Després ja no vaig tenir temps de reaccionar. Un dilluns de pluja, l'armari de dos cossos del dormitori va aparèixer entravessat al passadís que em comunicava amb la meitat de la casa i em va reduir els dos-cents metres del pis a un lavabo i una cuina. Els quadres s'havien despenjat i s'havien apliat a la pica del lavabo i em sembla recordar dos dels llums del rebedor embottits al segon calaix de la nevera. Les primeres hores d'aquell matí em van marxar assegut al marbre de la cuina, mossegant rampolines estirades d'un armari i pensant maneres de sortir del pis, ara sí, marxar tan bon punt es mogués l'armari o, si la impaciència acabava per menjar-se'm la paciència, lligar llençols a la pota del llit i escapar-me à la Montecristo. Tampoc vaig tenir el temps de plantejar-me seriosament una bona forma de fuga. Acabat el café, i quan ja m'havia fet a la idea d'un dia tancat al dormitori, vaig sentir el dringar del telèfon disparant-se del fons d'algun racó i, quan la pura inèrcia em va estirar fins al passadís, vaig trobar-lo sense armari. De seguida vaig descobrir un dels quadres penjat al sostre i, passant a tocar del televisor que llavors reposava a l'enrajolat de la sala d'estar, vaig oblidar-me d'un telèfon que havia desaparegut de la tauleta i vaig córrer a buscar la porta. *Surt d'aquí com sigui*, pensava mentre m'abocava passadís enllà, girava a mà dreta al menjador i deixava enrere el segon lavabo i total per què. Àgata, total per arribar al rebedor i haver de frenar de cop, total per no poder-m'hi ni creure, per sentir el telèfon insistent des d'algun racó irrecuperable i veure que en lloc dels dos metres i mig de porta de roure s'aixecava el llom imponent d'una paret color de crema, perfectament lliusa, sense ni una sola evidència d'haver allotjat mai ni tan sols la idea d'una porta.

A tothom li hauria costat d'admetre, si no hagués badat no estaria escrivint-te aquesta carta, si hagués tingut l'instint de crear la porta quan *encara hi havia porta* ara estaria, jo què sé, perdent-me per la ciutat o potser l'hauria trucat i m'hauries acceptat la trucada, potser t'hauries deixat convidar a sopar i potser el matí ens hauria sorprès en alguna placeta de la ciutat, però la porta es va perdre en algun dels moviments de la casa i, en un desplegament magistral de la meua tendència a l'estupidesa, només em vaig convèncer del perill de veure-m'hi atrapat quan ja no tenia cap opció d'escapar-ne. *O sigui que de passejar res de res*, hauria dit en Baldini, però tampoc no hi havia Baldini, doblement desaparegut amb la porta i el telèfon, la veritat és que ja no hi havia res que no fóssim jo i la casa.

Sense ni un telèfon ni cap manera de comunicar-me amb l'exterior, el problema del menjar ben aviat va convertir-se en *el problema*. L'última vegada que vaig veure la nevera va ser encastada al marc de la finestra del menjador amb una pudor insuportable de dates passades, i la dotzena de caixes de cereals i llaunes de conserva que apilava a la cuina van amagar-se immediatament per tota la casa; si vaig subsistir els primers dies va ser gràcies a les magdalenes que sortien de tant en tant d'algun racó i a les peces de fruita, els crostons de pa i els brics de suc que apareixien aixafats i mig florits dins dels mljions o sota alguna pila de llibres (des de llavors fins ara, l'única sort amb què he complat han estat els set quilos que he perdut, perquè els he tingut per poder-los perdre). Provar de recordar d'on venia cada peça trobada m'hauria ajudat a entrenar-me si la casa mateixa no n'hagués assumit la responsabilitat. Com en un canvi de marxa, la disposició dels mobles va passar a transformar-se en el temps que es triga a obrir i tancar una porta; la casa ja no esperava la nit per moure's; només calia donar l'esquena al menjador per trobar-lo absolutament desfigurat.

El pitjor del mecanisme, però, és que concedia, entre canvi i canvi, un espai perfecte per a la psicosi, un temps d'espera que imagino equivalent al silenci que descriuen els que han vist un huracà en el mateix moment d'anunciar-se. En el dia a dia aquest impàs equivalia a la vulnerabilitat absoluta de la consciència, com si a un nen espantadís el fessin dormir en una sala de llits amb potes d'un metre després d'haver-li llegit un Hoffmann o un Edgar Allan Poe. M'espantava especialment el que podia passar-me estant adormit, que un moviment m'encengués un minipimer al llit o que em desperités amb un televisor enfonsat al ventre o, encara pitjor, que em soterressin els mobles prestalgènia de la biblioteca i no arribés ni a llevar-me, Àgata, afortunats els que no heu conegut la monstruositat de les coses tretes del seu ordre. La por de saber que moriria sense saber que moriria (i sense que ningú sabés que moria) em va fer escriure impulsivament un parell de notes de socors que de seguida van revelar-se inútils: el balcó del menjador i les finestres de la cuina i de l'estudi havien desaparegut i no hi havia cap ranura de porta per la qual pogués escoltar-les. Normal que llavors busqués el refugi del que ens és familiar i normal que et trobés a tu amagada en cada cosa, i el pastís de poma a la cuina i la butaca Klum color de crema, un consol fet d'Àgata, i de la facilitat que tenies de fer-ho encaixar tot en un sistema.

O sigui que em va resultar impossible no esperar del dia a dia l'evidència d'algun tipus de repetició que revelés l'ordre intern d'aquell desordre; la idea d'escriure un dietari va aparèixer com a producte i forma d'aquesta impossibilitat. Els dimecres trobo l'escriptori de fusta al menjador, hi lleigeixo, el vespre dels dijous s'encabeix del revés al lavabo i només es mou del dormitori per esclarir els diumenges el sofà de cuir. O bé: la cafetera no segueix cap pauta, es limita a aparèixer i desaparèixer, ara al racó del menjador, ara dos dies de res, ara penjada d'un cable i potser és que segueix un recorregut més llarg que el de la calaixera (que, va de la cuina al rebedor i hi torna cada dos dies) i encara no ha tingut el temps de descriure'l sencera. O bé, ha de poder-se arribar a una topografia dels mobles en funció no d'un centre hipotètic, ni d'un conjunt finit (o sigui descriptible) de seqüències (l'escriptori va aparèixer dimarts encastat a l'armari empotrat de la saleta i ja no sé si són dues les seqüències que defineixen el moviment de cada objecte o és que són infinites), sinó en funció de la seva posició *relativa*. Diria que la taula de caoba del menjador fa de punta del triangle amb la dutxa i la butaca orellera i que el *futon* i l'armariet de les paelles depenen de la vitrina que guarda la cristalleria; sempre que la televisió s'encara al nord, el rebedor perd un mirall cosser que s'enfila al sostre del passadís. Fora d'això, no trobo cap altra constant, hi lleigeixo, molt abans que la cuina aparegués al lloc de l'estudi i el dormitori es desfés en dos lavabos i hagués de desistir de buscar sentit a un magma que es resistia opacament a la raó.

L'última metamorfosi de la casa va acabar de desfer la meua resistència. El seny necessita regularitats, Àgata, no es manté sense les recurrències que asseguruen un mapa o una sintaxi. Que el menjador pogués esgarapar el lloc al rebedor o que el lavabo aparegués al mig d'un passadís que ja no tallava de nord a sud sinó d'est a oest em va fer descreure de la possibilitat d'una lògica que expliqués tot allò; en certa manera em va obligar a una consciència atenta (dolorosament atenta, dic, perquè la consciència necessita un moment de pausa per processar les deu mil percepcions que rep de cada cosa i no tornar-se insana, o sigui donar-los forma i quedar-se amb la forma i descartar tota la resta). I en certa manera era aquesta mena de procés el que es feia impossible en aquell moviment continu, o sigui en aquella cosa de desfer-m'ho tot i refer-m'ho tot a cada moment. Cada canvi em destruïa el mapa i feia de cada cosa un perill o un entrebanc, o pitjor, m'allunyava de l'objecte fins al punt de fer-me'l estrany i no saber ni què era, o per què servia, o quina relació havia pogut arribar a tenir amb mi. Dir-te que de tant en tant aparec encastat a una banyera dins d'un armari tancat amb clau no fa justícia al calvari; tu imagina't el que és viure en una casa en què no es repeteix res i m'entendràs, entendràs l'angoixa, entendràs les ganes del tret a la boca.

I així i tot fa uns dies que una certa monotonia ha anat sedimentant a poc a poc i ha anat prenent la forma vaga d'un costum.

Ha estat de cop i volta: surto d'una cambra mig tancada amb la porta d'un dels armaris i, com si res, torço a mà dreta, avanco un parell de metres de rajola i, després d'un racó encatfat, un distribuïdor m'ha dut, quasi sense fixar-m'hi, a l'única sala que tenia butaca, perfecta per descansar uns ronyons que feia estona que es queixaven. ¿Què és el que ha passat? Encara ara només em puc respondre el que em respondria qualsevol si em trobés en unes altres circumstàncies: el costum. Jaume, que fa que puguem caminar per casa sense haver d'encendre els llums. El costum! Per un moment m'ho he arribat a creure, Àgata, la solució que haurà de preservar-me de la bogeria i permetre'm una petita quotidianitat merescuda, l'única sortida a una casa sense sortida. Però no, passen els dies i tot se segueix presentant amb el dolor de la novetat. Hi ha alguna cosa que m'impedeix mecanitzar aquest dia a dia i em converteix la casa en una pluja de gotes malaïques que van erosionant el meu cos i acabaran per devastar-lo. Podria evitar-ho si fos capaç de no escriure't aquesta carta, esclar, si pogués oblidar la teva adreça o si pogués oblidar-te a tu i el fet d'haver-te recordat i haver-te oblidat (i deixar de pensar en tu a la porta, en tu passant per casualitat a veure'm, en tu rebent un sobre marró estirada en alguna butaca Klum color de crema), però és justament el que no puc fer i el que crec que m'atrapa aquí dins, sempre tu al final d'algun passadís, sempre aquell punt de llimona esbravat a la banyera, sempre aquell pastís de poma amb una olor inconfusible de condemna.

Conte publicat per gentilesa de l'Editorial Empúries.

© Foto d'Helena Morén: Juan Miguel Morales

Comparteix això:

[Twitter](#) [Facebook](#) [Correu electrònic](#) [Imprimeix](#) [LinkedIn](#)

Relacionats

Raul Garrigasat
A "El recuperat"

Iñaki Rubio
A "L'inedit"

Oriol Ponsati-Murià
A "El recuperat"

Categoria: El recuperat

Etiquetes: Borja Bagunyà, Helena Morén

← Hilary Mantel

Ljudmila Petruixévskaia →

